

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор НТУ «ХПІ»

_____ Євген СОКОЛ

« ____ » _____ 2024 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування зі спеціальності

032 «Історія та археологія»

(шифр та назва спеціальності)

на навчання для здобуття ступеня доктора філософії
за освітньо-науковою програмою

«Історія науки та українознавство»

(назва ОНП)

Харків 2024

АНОТАЦІЯ

Програму складено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, закону України від 06 вересня 2014 року «Про вищу освіту», постанови КМ України від 23 березня 2016 року. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» та наказу Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року № 266 «Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році», Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі, правил прийому до аспірантури Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» наказ № 113 ОД від 03 квітня 2024 року.

Програму складено в обсязі програми вищої освіти магістра зі спеціальності «Історія та археологія».

Вимоги до рівня підготовки вступників. Для успішного засвоєння освітньо-наукової програми доктора філософії вступники повинні мати ступінь вищої освіти «магістр» та здібності до опановування знаннями, уміннями і навичками в галузі історичних наук. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Вступники повинні знати найважливіші факти історичного минулого загалом, а також мати глибші знання про певний історичний період або проблему, розуміти контекст і причини історичних подій, знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел, володіти поняттєво-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, вміти працювати з письмовими, речовими, усними та іншими історичними джерелами, виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії, розуміти і виявляти відмінності в історієписанні, поглядах на минуле представників різних епох, розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, вміти презентувати і аргументувати висновки

Опис вимог до порядку організації проведення іспиту. Іспит проводиться згідно з розкладом вступних випробувань в аспірантурі, який оприлюднюється на сайті відділу аспірантури НТУ «ХПІ». Для проведення вступного випробування зі спеціальності 032 «Історія та археологія» створюється предметна комісія, яка затверджується наказом проректора з наукової роботи НТУ «ХПІ». До складу предметної комісії включаються кандидати наук (доктори філософії) та доктори наук, які здійснюють наукові дослідження за даною спеціальністю та відповідають за виконання ОНП «Історія науки та українознавство». Головою предметної комісії зі спеціальності призначається гарант Освітньо-наукової програми. Форма проведення іспиту усна з використанням ПК. Час підготовки до відповіді 30 хвилин, після чого предметна комісія заслуховує кожного вступника та ставить додаткові

питання відповідно до змісту цієї Програми. Білети містять три теоретичні питання, які відображають ключові теми курсу. Після відповідей всіх вступників предметна комісія обговорює отримані відповіді та їх оцінює. Результат фахового випробування оцінюється в балах (максимальна кількість – 200 балів). Якщо відповідь відсутня або неправильна – ставиться оцінка «незадовільно». Результати вступного випробування оголошуються головою екзаменаційної комісії в присутності усіх членів (екзаменаторів) комісії і вступників до аспірантури, які склали іспит. Відповідна відомість з оцінками в день вступного екзамену передається до відділу аспірантури НТУ «ХП». Результати вступного випробування оприлюднюються на офіційному вебсайт відділу аспірантури.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ

Предмет та мета досліджень. Особливості вивчення історичної проблематики. Поняттєвий апарат. Методологічні засади. Сучасні концепції вивчення історії. Напрями історичних досліджень. Періодизація історії. Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Особливості археологічних досліджень. Основи історіографії. Історія науки і техніки.

ТЕМА 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В КОНТЕКСТІ СТАРОДАВНЬОЇ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ

Українські землі в первісну епоху. Кіммерійці. Скіфи: розселення, заняття та побут. Основні етапи історичного розвитку Скіфії. Античні міста-держави. Сармати на території сучасної України. Велике переселення народів. Осіле землеробське населення українських земель. Зародження цивілізації і державності на території України у дослов'янські часи. Східнослов'янські племена VI–IX ст., фактори їх консолідації.

Утворення давньоруської держави. Основні теорії походження Київської держави. Перші правителі Русі. Адміністративна, військова і релігійна реформи Володимира Великого. Розбудова держави за часів князювання Ярослава Мудрого. Територія і етнічний склад населення Київської держави. Форма правління та основні структурні елементи політичної влади. Соціальна структура давньоруського суспільства. Соціально-економічний розвиток держави. Формування феодальних відносин. Ослаблення великокнязівської влади. Боротьба Володимира Мономаха за єдність Русі. Феодальна розробленість, її причини та наслідки. Монголо-татарська навала. Історичне значення Галицько-Волинської держави.

ТЕМА 3. ПРОБЛЕМА СХІДНО-ЗАХІДНОГО ДУАЛІЗМУ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІV – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ. ФЕНОМЕН КОЗАЦТВА

Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Суспільно-політичний устрій Литовської держави, політика литовських князів в українських землях. Ліквідація удільних князівств. Провідні тенденції в розвитку українського суспільства в ХV–ХVІ ст. Зростання впливу Польщі на Литву. Кревська унія 1385 р. Кримське ханство, напади татар на українські землі. Боротьба Московської держави за українські території, які перебували під владою Литви. Люблінська унія та її наслідки для України. Берестейська унія 1596 р. Посилення соціального, національно-релігійного гноблення. Спольщення місцевої знаті. Виникнення, розвиток козацтва, зростання його значення в житті українського суспільства. Запорізька Січ, її суспільно-політичний устрій і роль в Речі Посполитій та європейських міждержавних відносинах. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Козацькі та козацько-селянські повстання кінця ХVІ – 30-х років ХVІІ ст.

Соціальний вибух в українських землях в середині ХVІІ ст., його економічні, політичні, соціальні та релігійні причини. Передумови національної революції, які визріли в українському суспільстві, форми боротьби, масштаби суспільних зрушень. Рушійні сили революції. Періодизація національної революції. Початок української національної революції. Богдан Хмельницький. Розгортання національно-визвольної боротьби та успіхи повстанців на початковому етапі війни. Зборівська угода та її роль у формуванні козацької держави. Поразка під Берестечком і її наслідки. Білоцерківський договір. Перемоги під Жванцем і Батогом. Укладення союзу з Московським царством. Переяславська Рада 1654 р., «Березневі статті», їх оцінки в історичній літературі. Воєнні дії проти Польщі у 1654–1655 рр. Віленське перемир'я 1656 р. Пошук гетьманом нових союзників. Смерть Б. Хмельницького. Початок Руїни. Політика І. Виговського. Гадяцький трактат 1658 р. Політика Ю. Хмельницького, його роль в подіях Руїни. Переяславські статті 1659 р., Слободищенський трактат 1660 р., Андрусівське перемир'я 1667 р. Розкол України на Правобережну та Лівобережну. Початок поділу українських земель між сусідніми державами. Гетьман П. Дорошенко та його боротьба за воз'єднання українських земель. Капітуляція П. Дорошенка. Причини поразки та значення української національної революції у контексті вітчизняної та європейської історії. Політичний, територіально-адміністративний устрій та статус Гетьманщини в складі Московської держави. Колонізація Слобожанщини. Слобідські козацькі полки. Протилежність козацько-демократичних традицій України та східно-монархічних політичних принципів Московії. Провідні тенденції державного розвитку Гетьманщини за правління Івана Мазепи. Наслідки та значення антимосковського виступу І. Мазепи для України. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та боротьба за українську державність. Інкорпораційна політика царизму. Малоросійська

колегія. Останній гетьман України К.Розумовський. «Золота осінь» Гетьманщини. Скасування полково-сотенного устрою Слобідської України. Ліквідація автономних прав Лівобережжя, закріпачення селянства. Поглинення Російською імперією Кримського ханства. Ліквідація Запорозької Січі, історична доля козацтва та його роль в суспільно-політичній історії України. Правобережжя під владою Польщі. Гайдамацький рух, Коліївщина. Інкорпорація України в державні структури Російської та Австрійської імперій.

ТЕМА 4. ПРОБЛЕМИ КОЛОНІАЛІЗМУ В «ДОВГОМУ» ХІХ СТ. УКРАЇНА ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) ІМПЕРІЙ

Економічне, політичне і соціальне становище українських земель у складі Російської імперії. Напад Наполеона на Росію. Участь українців у Вітчизняній війні 1812 року. Етап пробудження українського національного відродження. Слобожанщина як центр українського національного життя на початку ХІХ ст. «Руська трійця». Початок політизації українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство, Головна Руська Рада. Криза кріпосної системи господарства. Скасування кріпосного права в Австрійській імперії. Реформи 1860–1870-х років в Російській імперії та їх наслідки для України. Подальший розвиток українського національного руху (діяльність громад, рух хлопоманів та українофілів). Репресивна політика російської влади стосовно української культури. Валувєвський циркуляр 1863 р., Емський указ Олександра II 1876 р. Переміщення центру українського руху до Галичини. Виникнення перших українських політичних партій. Особливості та характерні риси розвитку капіталізму в Україні. Столипінська аграрна реформа. Українська трудова еміграція. Революція 1905–1907 рр. в Російській імперії та її наслідки для України. Україна в Першій світовій війні. Военні дії на території України. Українські січові стрільці. Наслідки війни для України.

ТЕМА 5. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917–1921 РОКІВ

Лютнева революція 1917 року в Росії, повалення самодержавства. Центральна Рада. I-й Універсал. Державне та військове будівництво в Україні після революції. II Універсал. Розбіжності у поглядах Тимчасового уряду і Центральної Ради на проблему автономії України. Жовтневий переворот в Петрограді. II Всеросійський з'їзд Рад. Ставлення Центральної Ради до Ради Народних Комісарів. III-й Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Війна між УНР і радянською Росією. IV Універсал. Брестський мир і Україна. Українська Держава П. Скоропадського, її внутрішня та зовнішня політика. Завершення Першої світової війни. Прихід до влади Директорії. Відновлення УНР. С. Петлюра. Збройна боротьба Директорії за українську державність. Західноукраїнська Народна Республіка. Акт злуки УНР і ЗУНР

22 січня 1919 р. Українська Галицька Армія. Наслідки Української революції 1917–1921 років.

ТЕМА 6. КУЛЬТУРА ТОТАЛІТАРНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ФЕНОМЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Відродження господарства УСРР на засадах НЕПу. Утворення СРСР. Українізація: сутність, методи проведення, підсумки. «Великий перелом». Суцільна колективізація сільського господарства, форсована індустріалізація. Голодомор 1932–1933 рр. Остаточне завершення формування тоталітарної політичної системи в СРСР. Масові репресії. Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії. Основні напрямки розвитку української державницької ідеї в міжвоєнний період (український національний комунізм, український консерватизм, інтегральний націоналізм). Вплив ОУН на розвиток національного руху.

ТЕМА 7. ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА І УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ

Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку війни. Карпатська Україна. Активізація боротьби ОУН за створення незалежної України. Пакт про ненапад між СРСР і Німеччиною та його наслідки для народів Європи. Початок Другої світової війни. Вступ Радянської Армії на землі Західної України. Включення західноукраїнських земель до складу УРСР. Радянська Західної України. Напад Німеччини на СРСР. Причини поразки Червоної Армії в початковий період війни. Оборона Києва Одеси, Севастополя, Харкова. Нацистський окупаційний режим. Проголошення у Львові 30 червня 1941 р. акту відновлення української державності. Створення та діяльність формувань УПА. Всенародна боротьба в тилу ворога. Розгортання партизанського і підпільного руху на окупованій території України. Внесок працівників тилу в боротьбу проти окупантів. Корінний перелом у війні. Поразка збройних сил Німеччини та її союзників на території України. Повне визволення України від німецько-фашистських загарбників. Програма відбудови народного господарства України. Перетворення України на стратегічно важливу матеріально-технічну базу Збройних сил СРСР. Внесок українського народу в перемогу над Німеччиною.

ТЕМА 8. ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У 1945–1985 РР.

Врегулювання територіальних питань та зміни у складі населення України наприкінці війни. Відбудова народного господарства. Індустріалізація західних областей України. Голод 1946–1947рр. Боротьба радянської влади проти УПА. Депортація населення з західноукраїнських земель. Смерть

Сталіна. М. Хрущов. Десталінізація. XX з'їзд КПРС. Доба «відлиги» і її наслідки для УРСР. Активізація української інтелігенції. Шістдесятники. Дисидентський рух. В. Симоненко, Л. Лук'яненко, В. Чорновіл, Є. Сверстюк та інші українські дисиденти. Загострення суперечностей суспільно-політичного розвитку в середині 1960-х років. Непослідовність проведення політичних реформ. Жовтневий (1964 р.) Пленум ЦК КПРС. Прояви консервативних політичних тенденцій. П. Ю. Шелест. Збільшення кількості прихильників національної ідеї. Українська Гельсінська група. Боротьба з українським національно-демократичним рухом. Зростання застійних та кризових явищ в економічному та політичному житті України. Уповільнення темпів розвитку виробництва.

ТЕМА 9. ЗАКІНЧЕННЯ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ». УКРАЇНА В ЧАСИ «ПЕРЕБУДОВИ» ТА РОЗПАДУ СРСР

Політика перебудови, її сутність і наслідки. Загострення національного питання в СРСР у другій половині 1980-х років. Поява в союзних республіках масових національних рухів та їх політична еволюція. Виникнення та організаційне оформлення масового національного руху в Україні. Вибори 1989 і 1990 рр. Розвиток політичної ситуації з березня 1990 по серпень 1991 р. Декларація про державний суверенітет України. «Війна законів» і боротьба довкола нового Союзного Договору. Серпневі події 1991 року. ДКНС і його провал. Акт проголошення незалежності України. Грудневий 1991 року референдум в Україні як акт національного самовизначення. Л. Кравчук. Утворення СНД, правове оформлення розпаду СРСР. Основні причини та чинники дезінтеграції Радянського Союзу.

ТЕМА 10. ЛЮДСТВО В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА. РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Геополітичне становище України, головні складники соціально-економічної та політичної ситуації в країні. Державне будівництво. Конституція України і її місце в житті суспільства. Політичні рухи та партії сучасної України, їх позиції в питаннях державотворення. Україна в міжнародних відносинах, основні напрямки та проблеми її зовнішньої політики. Українська діаспора. Революційні процеси в Україні. Російсько-українська війна .

Рекомендована література:

1. Археологія (для студентів спеціальності «Історія»): навч.- метод. посібник / Авт.-упоряд. І.Б. Скакальська. Перевид., доп. й уточн. Кременець, 2020. 120с. URI: https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/kaf_ist/monograph_posibn/arche_posib.pdf
2. Багалій, Д. І. Історія Слободської України : з 71 малюнками і 2 картами / Д.І.Багалій. Харків: Союз, 1918. 308с. URI: <https://n9.cl/uakhb7>

3. Бадида А.Ю. Соціальна держава в умовах глобалізації: монографія. Ужгород: РІК-У, 2019. 200с. URI: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/25281>
4. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. Ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 264с. <http://surl.li/mpzuw>
5. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592с. URI: <https://n9.cl/pdwxt>
6. Гончарук-Чолач Т. В. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : монографія / Т. В. Гончарук-Чолач та ін.; за ред. проф. О. М. Рудакевича. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 338с. URI: <https://hdl.handle.net/11300/15487>
7. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVIII ст. Історичні нариси / Відп. ред. В.А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 296с. <http://surl.li/mpzxcg>
8. Гутник М.В., С. А. Радогуз С.А., Ткаченко С.С. Історія науки й техніки: конспект лекцій. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 40с. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43292>
9. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. 620 с., 124 с. URI: <https://n9.cl/5txtc3>
10. Історичні нариси з розвитку техніки в Україні: монографія / Під заг. ред. Гріффена Л.О. монографія: Київ: Державний політехнічний музей імені Бориса Патона при КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/70632>
11. Історія науки й техніки : навч. посіб. / Р. В. Гула, І. Г. Передерій, О. В. Вітринська, Л. Б. Гаращенко. К. : «Каравела», 2020. 240 с. URI: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/6703/1/ІСТОРИЯ%20НАУКИ%20Й%20ТЕХНІКИ.pdf>
12. Історія та культура України : метод. вказівки для студентів заочної форми навчання усіх спеціальностей / Укладачі О. О. Петутіна, Л. П. Савченко. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 30 с. URI: <http://web.kpi.kharkov.ua/ukin/wp-content/uploads/sites/195/2019/09/Posobyе-zaochn.pdf>
13. Копилов С. А., Верстюк В. В. Історіографія всесвітньої історії: навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичних факультетів. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 162с. URI: <https://n9.cl/wybd7>
14. Кудлай О. Б. Міністерство освіти УНР доби Української Центральної Ради: створення, структура, діяльність / Відп. ред. В. Ф. Верстюк. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2019. 160с. URI: <https://n9.cl/7dkkni>

15. Ласінська М.Ю. Історіографія археології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2019. 292с. URI: http://history.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Історіографія-археології.-навчально-методичний-посібник_Ласінська-М.Ю..pdf
16. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Борис Олександрович Парахонський, Галина Михайлівна Яворська. Київ : НІСД, 2019. 560 с. URI: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Monografiya_Ontologiya_print.pdf
17. Пономаренко Л. А. Картографічні матеріали України XVIII століття як історико-географічне джерело / Відп. Ред. Г. В. Боряк; Упор. Р. І. Сосса. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 133 с. – URI: <https://n9.cl/hagx1>
18. Рева І. По той бік себе: соціально-психологічні та культурні наслідки Голодомору і сталінських репресій: Науково-популярне видання. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: К.І.С., 2019. 272 с. URI: <https://n9.cl/dngxo>
19. Романько І.І. Воєнна історія України. Навчальний посібник. Частина друга: Воєнна історія України ХХ–початку ХХІ століть. Кропивницький : Видавництво ЛА НАУ, 2021. 492с. URI: <https://dspace.sfa.org.ua/handle/123456789/977?locale=ru>
20. Романько, І. І. Історія та культура української діаспори. Навчальний посібник. Частина 1. Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. 328с. URI: <http://dspace.sfa.org.ua:80/handle/123456789/990>
21. Романько, І. І. Історія та культура української діаспори. Навчальний посібник. Частина 2. Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. 260 с. URI: <http://dspace.sfa.org.ua:80/handle/123456789/991>
22. Скляр В. М. Етномовний склад населення Харківської області: за матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року: монографія. Харків: ФОП Панов А.М., 2020. 641 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/33ad8c44-68de-421b-80b2-35c58dc132e6/content>
23. Смолій В., Степанков В. Феномен Української національної революції XVII ст.: компаративні та евристичні проєкції / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2019. 374 с. URI: <https://n9.cl/b5cbk>
24. Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т. Дипломатія Українського Гетьманату в міжнародних політичних комбінаціях раннього нового часу / Відп. Ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 512 с. URI: <https://n9.cl/zskes4>
25. Смолій В., Ясь О. Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст. / За ред. В. Смолія; Упорядк. Бібліограф., імен, і предмет, покаж. С. Блащук. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2019. 302 с. URI: <https://n9.cl/kykvv>
26. Стефанюк Г.В. Навчально-методичний посібник «Джерелознавство і архівознавство: опорні конспекти лекцій, глосарій. Навчально-методичний

- посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 032 «Історія та археологія». Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 128 с. URI: <https://kiid.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/124/2020/03/Стефанюк-Г.В.-Джерелознавство-і-архівознавство.-Навчально-методичний-посібник-для-студентів-спеціальності-032-Історія-та-археологія.pdf>
27. Танцюра В. І. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. 2-ге вид., доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536с. URI: https://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/metod_ua/pdf/tancura_kulich_peresada_2020.pdf
28. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2020. 814 с. URI: <https://n9.cl/q5bsm>
29. Українська культура : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 1 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Електрон. текст. дані. Харків, 2021. 216с. URI:<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58092>
30. Українська культура : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 2 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Електрон. текст. дані. Харків, 2021. 124с. URI:<http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58093>
31. Українська культура. Конспекти лекцій для дистанційного навчання: для студентів першого курсу усіх спеціальностей. / О.О. Петутіна, Н.В. Вандишева-Ребро, М.М. Красіков та ін. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. 68с. URI:<https://repository.kpi.kharkov.ua/items/fe562fd4-0bf2-49ca-b938-ccf8fc032d0a>
32. Черкас Б., Ващук Д. Східне Пограниччя Європи: Український фронтир у добу пізнього середньовіччя / Упорядк. Наук. Апарату: С. Блащук, Ю. Грищенко. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 176с. URI: <https://n9.cl/xf9as5>
33. Шевченко А. Є. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін Вінниця: ТОВ «Твори». 2020. 688 с. URI: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Shevchenko-DPU.pdf

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ

Загальнотеоретичні питання

1. Історія в сучасній гуманітаристиці. Принципи та методи вивчення історії.
2. Поняття «історіографія». Її предмет, завдання та місце в системі історичних наук.
3. Основні етапи розвитку історіографії України.
4. Поняття «історичне джерело». Типологія історичних джерел.
5. Історичне джерелознавство. Критика історичних джерел.
6. Спеціальні історичні дисципліни (історична географія, архівознавство, просопографія, топоніміка, історична урбаністика тощо)
7. Предмет і завдання археологічної науки. Особливості археологічних досліджень
8. Сучасні напрями історичних досліджень (соціальна, гендерна, усна історія, історія повсякдення, дослідження історичної пам'яті тощо)
9. Поняття глобальної та національної історії.
10. Об'єкт та предмет історії науки і техніки.

Проблемні питання

1. Періодизація стародавньої історії. Антропогенез і культурогенез.
2. Особливості кочового й осілого способу життя. Ознаки цивілізації.
3. Античні поліси на території Криму й Північного Причорномор'я. Скарби скіфських курганів як артефакти.
4. Протодержавні східнослов'янські формації. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів).
5. Утворення Києво-Руської держави, основні теорії її походження.
6. Форма правління та основні структурні елементи політичної влади. Причини, сутність і наслідки удільної роздробленості Києво-Руської держави.
7. Політичний, економічний та культурний розвиток Галицько-Волинської держави.
8. Українські землі як порубіжжя православної, католицької і мусульманської цивілізацій (друга половина XIV – середина XVII ст.)
9. Виникнення і формування українського козацтва як порубіжного суспільства. Світогляд та ідеологія українського козацтва.
10. Культура України XIV–XVII ст. як синтез здобутків візантійської, західноєвропейської і тюркомовних культур.
11. Соціально-економічний розвиток українських земель в Російській та Австрійській (Австро-Угорській) імперіях.
12. Українській національний рух у XIX столітті.
13. Перша світова війна та ідеологія масових політичних партій як визначальні чинники розвитку європейської політичної культури доби Новітньої історії.
14. Вплив революції на соціально-політичний, економічний і культурний розвиток Наддніпрянщини і Західної України протягом 1917–1921 рр.

15. Основні тенденції та суперечності політичних, економічних та соціокультурних процесів в українських землях у міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.).
16. Формування тоталітарної політичної системи як головний результат більшовицької модернізації України.
17. Український вимір Другої світової війни. Пам'ять про Другу світову війну в сучасній Україні.
18. Українське суспільство в період пізнього сталінізму та десталінізації.
19. Українське суспільство у період кризи радянського ладу та спроб його реформування. Державотворчі процеси в Україні у 1990-х рр.
20. Суперечності політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. Соціокультурні проблеми становлення сучасної української ідентичності.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Вступний іспит зі спеціальності 032 «Історія та археологія»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Поняття «історичне джерело». Типологія історичних джерел.
2. Періодизація стародавньої історії. Антропогенез і культурогенез.
3. Українське суспільство в період пізнього сталінізму та десталінізації

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Завдання вступного іспиту оцінюються за шкалою 100-200 (з кроком не менше ніж в один бал) або ухвалюється рішення про негативну оцінку вступника («незадовільно»).

Під час оцінки знань за основу слід брати повноту і правильність відповідей. Загальна оцінка визначається як середнє зважене відповідей на усі запитання.

Оцінка за шкалою 100-200 бальною системою	Характеристика відповіді
165-200	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - досконало володіє теоретичним навчальним матеріалом для ґрунтовної відповіді на поставлені питання; - глибоко і повно опанував поняттєвим апаратом, вільно та аргументовано висловлює власні думки; - демонструє культуру спеціальної мови та використовує сучасну педагогічну термінологію, цілісно, системно, у логічній послідовності дає відповідь на поставлені запитання; - творчо використовує знання для розв'язання практико-орієнтованих завдань.
135-164	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - володіє теоретичним навчальним матеріалом для відповіді на поставлені питання; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій; наводити окремі власні приклади на доказ певних тверджень; - грамотно формулює відповідь, але зміст і форма відповіді мають окремі неточності, припускає 2-3 неprincipові помилки, які вміє виправити, добираючи при цьому аргументи для підтвердження певних дій.
100-134	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - частково володіє навчальним матеріалом, здатний логічно відтворити значну його частину; - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, але викладає його неповно, непослідовно, припускається неточностей у визначеннях понять, у застосуванні знань для вирішення практико-орієнтованих завдань, не вміє доказово обґрунтувати свої думки; - завдання виконує, але припускає методологічні помилки.

«Незадовільно»	<p>Вступник:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має розрізнені безсистемні знання; - володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його безладно, уривчастими реченнями; - припускає помилки у визначенні термінів, які приводять до викривлення їх змісту; - припускає принципові помилки при вирішенні практичних завдань; - не відповідає (або дає неповні, неправильні відповіді) на основні та додаткові питання.
----------------	---

Затверджено на засіданні
кафедри українознавства, культурології та історії науки
від „__ „ _____ 20__р. протокол № __.

Завідувач кафедри _____ Олена ТВЕРИТНИКОВА

Затверджено на засіданні
Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій
від „__ „ _____ 20__р. протокол № __.

Директор ННІ СГТ _____ Андрій КІПЕНСЬКИЙ

Гарант ОНП _____ Олена ТВЕРИТНИКОВА

Завідувач аспірантури НТУ «ХП» _____ Віктор ШАЙДА

Відповідальний секретар Центральної
приймальної комісії НТУ «ХП» _____ Сергій ПЕТРОВ